

ДО ПИТАННЯ ПРО СУТНІСТЬ І ЗМІСТ ПОНЯТТЯ «ГРОМАДСЬКЕ ЗДОРОВ'Я»

Статтю присвячено визначенню поняття «громадське здоров'я». У статті розглянуто підходи до розкриття понять «індивідуальне здоров'я» і «здоров'я населення» та зроблено висновки стосовно особливостей їх розуміння. Сформульовано п'ять ракурсів тлумачення категорії «здоров'я населення» і запропоновано її (авторську) дефініцію. Виділено три напрямки розуміння категорії «громадське здоров'я» та її співвідношення з поняттям «здоров'я населення». Зроблено висновок, що «громадське здоров'я» є складним і багатовимірним поняттям, розуміння сутності якого неможливо обмежити єдиною дефініцією. Обґрунтовано доцільність вивчення громадського здоров'я в кількох площинах, як це має місце з іншими комплексними правовими категоріями.

Ключові слова: здоров'я, індивідуальне здоров'я, здоров'я населення, громадське здоров'я, дефініція громадського здоров'я, поняття громадського здоров'я, розуміння громадського здоров'я.

**Белей
Слизова
Несторівна,**
аспірант кафедри
адміністративного права
юридичного факультету
Київського національного
університету імені Тараса
Шевченка

1. Вступ

Концепція права громадського здоров'я є порівняно новою для правової науки України, проте вжиток терміну «громадське здоров'я» в наукових і нормативних джерелах вже набув широкого поширення. Це зумовлює актуальність наукових пошуків його сутності й змісту, адже коректне розуміння понять і категорій є однією із засадничих умов успішних наукових досліджень і розвитку науки, ефективного публічного управління, правозастосування і тлумачення правових норм, а також, як наслідок, дотримання і захисту прав людини і громадянина.

У цьому ракурсі зауважимо, що в чинних нормативних актах України відсутня дефініція даної категорії, а в Концепції розвитку системи громадського здоров'я, затвердженій розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2016 р. № 1002-р (Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції розвитку системи громадського здоров'я», 2016), із цього приводу посилаються на Всесвітню організацію охорони здоров'я (далі – ВООЗ) та її розуміння даного терміну. Але в глосарії ВООЗ (Здоров'я-2020: основи європейської політики і стратегія для XXI століття, 2013), де містяться основні дефініції, якими оперує у своїй діяльності дана міжнарод-

на організація, є два терміни, через які можна було б визначити поняття «громадське здоров'я»: 1) «health», яке перекладається «здоров'я» та тлумачиться як стан повного фізичного, душевного та соціального благополуччя, а не лише відсутність хвороб або фізичних вад (Здоров'я-2020: основи європейської політики і стратегія для XXI століття, 2013; Статут (Конституція) Всесвітньої організації охорони здоров'я, 1946); і 2) «public health», яке перекладається по-різному: «публічне здоров'я», «громадське здоров'я», «охорона громадського здоров'я», та визначається як наука і практика попередження хвороб, продовження життя та укріплення здоров'я шляхом організованих дій усього суспільства (Здоров'я-2020: основи європейської політики і стратегія для XXI століття, 2012; Acheson, 1988; Public Health in England, 1988). З викладеного виникає питання: громадське здоров'я – це різновид здоров'я чи діяльність, спрямована на охорону здоров'я? Необхідність вирішення цього питання підсилюється за рахунок термінологічної невизначеності, яка виникає у фаховій літературі, коли вчені (наприклад, Ю.Д. Бойчук (Бойчук, 2017), С.Є. Петрюк (Петрюк, 2017), Н.О. Рингач (Рингач, 2009), Т.В. Семигіна (Семигіна, 2011; Семигіна, 2013) та ін.) ототожнюють категорії «громадське здоров'я» та «здоров'я населення», «популяційне здоров'я», «колективне здоров'я», «суспільне здоров'я» і «здоров'я нації».

З огляду на це метою статті є визначення поняття «громадське здоров'я». Для її досягнення вважаємо за доцільне виконати такі завдання: ознайомитись із поняттям «індивідуальне здоров'я»; розглянути поняття «здоров'я населення»; встановити різницю між «здоров'ям населення» і «громадським здоров'ям»; запропонувати авторське бачення шляхів вирішення проблем розуміння категорії «громадське здоров'я». Методологію дослідження теми статті складають загальні і спеціальні методи наукового пізнання, серед яких основними є методи аналізу і синтезу, дедукції та індукції, логіко-семантичний, системно-структурний, порівняльно-правовий, формально-юридичний та ін.

2. Поняття індивідуального здоров'я та здоров'я населення

Рухаючись в обраному напрямку, зазначимо, що в чинних нормативних актах згадуються два основні різновиди здоров'я, які можна протиставити один одному: індивідуальне здоров'я (окремого громадянина) і здоров'я населення (наприклад, п. «е» ч. 1 ст. 6 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» (ЗУ «Основи законодавства України про охорону здоров'я», 1992), ч. 1 ст. 1, ч. 1 ст. 4 Закону України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» (ЗУ «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення», 1994) та ін.). Але, не дивлячись на широкий вжиток цих термінів, у нормативно-правових актах не закріплено їх означень. З одного боку, це можна пояснити тим, що, на перший погляд, вони відрізняються лише суб'єктом здоров'я: в першому випадку мова йде про стан здоров'я однієї конкретної особи, а в другому – про сукупний стан здоров'я одразу всього населення. У такому разі можна було б припустити, що вони мають визначатись однаково за допомогою загальної дефініції «здоров'я» з додаванням до неї назви суб'єкта. З іншого боку, якщо звернутись до наукової літератури, то можна побачити, що відмінності між цими поняттями значно глибші та полягають у цілому комплексі показників, якими характеризуються відповідні стани благополуччя.

У зв'язку із цим пропонуємо ознайомитись із підходами до тлумачення цих понять, які висуваються в наукових джерелах. Так, індивідуальне здоров'я (його ще називають здоров'ям індивідуума, здоров'ям окремої людини, особистісним здоров'ям (Жара, 2017; Семигіна, 2011)) дослідники тлумачать як: природний стан організму, якому притаманна врівноваженість із біосферою і відсутність будь-яких хворобливих змін (Семигіна, 2011); динамічний стан збереження й розвитку психофізіологічних функцій індивіду, його оптимальної працездатності і соціальної активності при максимальній тривалості життя (Бойчук, 2017; Рингач, 2009); цілісний стан фізичного, психічного, розумового, соціального, професійного, морального і духовного благополуччя особистості, який дозволяє їй повноцінно проявляти себе і взаємодіяти в усіх сферах життєдіяльності (Жара, 2017) та ін.

Ознайомлення з наведеними визначеннями наштовхує на думку про те, що «індивідуальне здоров'я» тлумачиться вченими так само, як і загальна категорія «здоров'я», а всі розбіжності зумовлені підходом (їх існує біля чотирьохсот-чотирьохсот п'ятдесяти, як наголошується у літературі (Бойчук, 2017; Лещенко, Радиш, 2013)), якого дотримуються дослідники щодо характеристики здоров'я. Принаймні такий висновок виправдовує себе за умови, якщо порівнювати авторські підходи до визначення цих категорій між собою та з нормативно закріпленим визначенням здоров'я (абз. 2 ч. 1 ст. 3 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я», Статут (Конституція) ВООЗ).

У свою чергу, «здоров'я населення», як ми зазначили вище, подекуди ототожнюється з популяційним, колективним, суспільним, громадським здоров'ям і здоров'ям нації. Відповідно, якщо виходити з того, що ці терміни позначають однакові явища, то будь-які дефініції, які надаються їм усім або кожному з них окремо, можна буде використати для тлумачення поняття «здоров'я населення». Тоді приходи-мо до думки, що останнє названа категорія визначається дослідниками, як:

1) процес соціально-історичного розвитку біологічної і психосоціальної життєздатності населення, яке проживає на певній території, в низці поколінь, підвищення його працездатності й продуктивності колективної праці, зростання екологічного домінування та вдосконалення людини як виду (Бойчук, 2017; Рингач, 2009);

2) показник цивілізованості держави, що відображує рівень соціально-економічного розвитку суспільства, головний критерій доцільності й ефективності всіх сфер господарської діяльності (Івашук, 2017);

3) один із показників суспільного розвитку країни, відображення її соціально-економічного та морального стану, вагомий чинник формування демографічного, економічного, трудового та культурного потенціалу суспільства (Головачова, 2007);

4) дуже важливий економічний і соціальний потенціал країни, зумовлений впливом різних факторів навколишнього середовища і способу життя населення, який дає змогу забезпечити оптимальний рівень якості й безпеки життя (Лещенко, Радиш, 2013);

5) науку і мистецтво з профілактики захворювань, продовження життя, а також сприяння фізичному здоров'ю й ефективності через організовану суспільну (громадську) діяльність із метою очищення навколишнього середовища, контролю за інфекційними захворюваннями, виховання особистості на принципах особистої

гігієни, організації медичних послуг і послуг із догляду, раннього виявлення та профілактики і лікування хвороби, а також розвиток соціальної структури, яка забезпечить кожному члену суспільства необхідний для підтримки здоров'я рівень життя (Клос, Назар, 2016; Kemper, 2015);

б) здоров'я різних соціально-демографічних і територіальних груп населення, яке визначається низкою детермінант, що змінюються в часі (Шушпанов, 2014);

7) суспільне благо, яке забезпечується через функціонування суспільно-політичних інститутів, передовсім інституту охорони здоров'я, спрямованого на підтримання очікуваного рівня показників (зокрема, не тільки медико-демографічних, як-от середньої очікуваної тривалості життя, смертності немовлят, які поширені у вітчизняній політиці охорони здоров'я, а й соціальних – розподілу стану здоров'я між представниками різних соціально-демографічних і соціальноекономічних груп тощо) (Семигіна, 2013);

8) складне соціально-економічне поняття, що одночасно характеризує сукупний результат різноманітних заходів та визначає потенціал розвитку суспільства, це чинник конкурентоспроможності регіону, країни (Жалінська, 2011) та ін.

Розглянуті погляди вчених на сутність поняття «здоров'я населення» настановляють нас на такі міркування. По-перше, не всі науковці відмежовують поняття «колектив», «громадськість», «суспільство», «населення», «нація», «популяція», якими позначається певна сукупність, певна спільність людей, об'єднана за деякими ознаками. Але якщо ознайомитись із дефініціями названих термінів, розміщених у тлумачних словниках української мови, то можна побачити, що кожний із них позначає собою окремі способи групування людей за конкретно визначеними критеріями, відображає окремий аспект угруповання, об'єднання людей. А саме: 1) колектив – сукупність людей, об'єднаних спільною діяльністю, спільними інтересами; група людей, зв'язаних спільною працею в одній організації, установі, на підприємстві тощо (Великий тлумачний словник сучасної української мови, 2005; Словник української мови: Т. 4, 1973); 2) популяція – біологічний термін, який позначає сукупність особин одного виду тваринних чи рослинних організмів, поширена в певній місцевості (Великий тлумачний словник сучасної української мови, 2005; Словник української мови: Т. 7, 1976); 3) населення – сукупність людей, які проживають на земній кулі, в якій-небудь країні, області і т. ін.; люди, які проживають в якомусь одному місці; людська популяція, яка відновлюється у процесі зміни поколінь внаслідок народжень та смертей (Великий тлумачний словник сучасної української мови, 2005; Словник української мови: Т. 5, 1974); 4) нація – конкретно-історична форма спільності людей, об'єднаних єдиною мовою і територією, глибокими внутрішніми економічними зв'язками, певними рисами культури і характеру (Великий тлумачний словник сучасної української мови, 2005; Словник української мови: Т. 5, 1974); 5) суспільство – сукупність людей, об'єднаних певними відносинами, зумовленими історично змінним способом виробництва матеріальних і духовних благ (Великий тлумачний словник сучасної української мови, 2005; Словник української мови: Т. 9, 1978); 6) громадськість – передова частина, передові кола суспільства (Великий тлумачний словник сучасної української мови, 2005; Словник української мови: Т. 2, 1971).

Це свідчить про поширену в науці проблему, пов'язану з плутаниною в термінології, ігноруванням специфіки, відмінних та унікальних рис окремих явищ і процесів, їх правової сутності і природи, а також правил юридичної техніки (зокрема, які стосуються юридичної термінології (Шутак, 2015)). На нашу думку, її можна вирішити за допомогою виховання в майбутніх науковців необхідних навичок для правильної роботи в термінологію. Зокрема, це може здійснюватись в межах окремих навчальних дисциплін для студентів та/або аспірантів (наприклад, з юридичної техніки) або як складова частина дисципліни «методологія наукових досліджень».

Що ж стосується вибору більш доречного до застосування терміну в позначенні різновиду здоров'я, який можна протиставити індивідуальному, то, на нашу думку, доцільно виходити з того, яка мета ставиться перед дослідниками та в якому масштабі планується вивчати стан здоров'я: в межах окремого трудового колективу, в межах населення певної держави, в межах найбільш соціально активної частини суспільства певного населеного пункту, в межах усієї планети, досліджуючи тенденції в змінах здоров'я людства як живих істот тощо. Від цього залежатиме доцільність застосування того або іншого терміну, яким позначатиметься коло суб'єктів (вид групувань людей), стан здоров'я яких планується оцінювати.

По-друге, вони розглядають здоров'я населення в кількох ракурсах: 1) в історичній ретроспективі. За такого підходу «здоров'я населення» розглядається як об'єкт дослідження, який вивчається з точки зору його історичного розвитку; 2) за його значенням для розвитку держави. За цього підходу «здоров'я населення» сприймається як показник, за яким визначається рівень розвитку держави і суспільства в ній, ефективності публічної політики тощо; 3) у зв'язку з якістю і безпекою життя населення. У цьому разі здоров'я населення розглядається як складова частина загальної життєдіяльності суспільства, на яку впливають різноманітні фактори; 4) як комплексу заходів, діяльність, спрямовану на забезпечення здорового життя. Тобто здоров'я населення розглядається з позиції системи дій, рішень, процедур, інструментів, необхідних для його забезпечення. У такому разі здоров'я населення нагадує поняття «охорона здоров'я»; 5) з точки зору суб'єкта. За цього підходу здоров'я населення характеризується як різновид здоров'я, належний конкретним суб'єктам (у даному разі – населенню) тощо.

Інакше кажучи, розбіжності, властиві розглянутим підходам, зумовлені тим, який саме бік, ознаку, властивість здоров'я науковці ставлять на перше місце і характеризують: тенденції до зміни в межах певних проміжків часу, кількість досліджуваних суб'єктів, взаємозв'язок із середовищем, засоби забезпечення тощо. Враховуючи це, можемо підсумувати, що під час визначення поняття здоров'я населення слід виходити з об'єкта і мети наукового дослідження. Для того, щоб з'ясувати загальне поняття здоров'я населення, доцільно розглядати всі ці підходи в комплексі, щоб максимально повно осягнути його сутність та властиві йому ознаки.

З огляду на викладене пропонуємо розглядати «здоров'я населення» в контексті нашої статті як сукупний стан повного фізичного, психологічного та соціального благополуччя населення певної держави, за якого збережені (в тому числі відновлені) фізіологічні та психологічні функції населення на рівні, достатньому для

оптимальної працездатності та соціальної активності кожної людини при максимальній біологічно можливій індивідуальній тривалості її життя, який досліджується за допомогою низки показників: медико-демографічних (середньої тривалості життя, народжуваності, смертності осіб певного віку, кількості зареєстрованих захворювань та ін.), соціальних (стан здоров'я різних соціальних верств населення, інклюзивність тощо) та ін.

Отже, спираючись на з'ясоване значення понять «індивідуальне здоров'я» та «здоров'я населення», враховуючи існуючі підходи до визначення останнього, пропонуємо перейти до встановлення сутності громадського здоров'я, як правової категорії.

3. Особливості розуміння поняття «громадське здоров'я»

Розкрити це питання можливо, на нашу думку, рухаючись у декількох напрямках. Перший із них полягає в тому, що громадське здоров'я розглядатиметься в значенні «здоров'я громадськості», тоді на базі даного в словниках визначення терміну «громадськість» його можна визначити, наприклад, як стан повного фізичного, психологічного та соціального благополуччя громадськості, як передової, соціально та публічно активної частини населення певної держави, за якого збережені (в тому числі відновлені) фізіологічні та психологічні функції кожного її члена на рівні, достатньому для їх оптимальної працездатності та соціальної активності при максимальній біологічно можливій індивідуальній тривалості їх життя, який визначається за допомогою низки медико-демографічних і соціальних показників. Тобто громадське здоров'я в такому ракурсі буде складовою частиною більш загального поняття «здоров'я населення», оскільки йтиме мова про здоров'я конкретної частини населення (яку можна охарактеризувати як громадськість) у межах певної країни (або навіть країн).

Другий полягає в тому, щоб громадське здоров'я розглядалось як синонім поняття «здоров'я населення», як це пропонується в науковій літературі та здійснюється вченими в різних галузях знань. Але тоді його використання потребуватиме додаткових пояснень причин ототожнення понять «населення» та «громадськість». Ми не можемо підтримати такий підхід із окреслених вище підстав, але маємо вказати про його існування, щоб наше дослідження було максимально повним, системним і комплексним.

Третій полягає в тому, щоб поняття «громадське здоров'я» і «здоров'я населення» розглядалися як дві зовсім різні за сутністю і природою правові категорії, а не як синоніми, види або частина і ціле. Такий підхід спирається на сучасні здобутки і тенденції розвитку правової науки у сфері медичного права в Україні та у світі. Зокрема, з такого ракурсу Р.Ю. Гревцова визначає громадське здоров'я як галузь науки і практичної діяльності, яка сфокусована на здоров'ї населення, спрямована на профілактику захворювань, продовження тривалості життя та зміцнення здоров'я і втілює цю мету за допомогою організованих зусиль суспільства (Гревцова, 2015). В якості передумов до формулювання такого визначення вчена називає, зокрема, функції громадського здоров'я, які на її думку формують найкраще уявлення про нього (Гревцова, 2014). Серед них Всесвітня організація охорони здоров'я перераховує наступні: 1) епіднадгляд та оцінювання стану здоров'я і благополуччя населення; 2) моніторинг та реагування на небезпеки для здоров'я і під час над-

звичайних ситуацій у сфері охорони здоров'я; 3) захист здоров'я, в тому числі забезпечення безпеки навколишнього середовища, праці, харчових продуктів тощо; 4) зміцнення здоров'я, в тому числі вплив на соціальні детермінанти і скорочення нерівностей за показниками здоров'я; 5) профілактика хвороб, у тому числі раннє виявлення порушень здоров'я; 6) забезпечення стратегічного управління в інтересах здоров'я і благополуччя; 7) забезпечення сфери охорони здоров'я достатньою кількістю кваліфікованих кадрів; 8) створення стійких організаційних структур і забезпечення їх фінансування; 9) інформаційно-роз'яснювальна діяльність (адвокація), комунікація та соціальна мобілізація в інтересах здоров'я; 10) сприяння розвитку досліджень у сфері охорони здоров'я для наукового обґрунтування відповідної політики і практики (Слабкий, Миронюк, Качала, 2017).

Отже, як бачимо, тут громадське здоров'я вивчається в зовсім іншій площині, набуваючи значення науки і практичної діяльності, а не об'єкта, на який вони спрямовані. Іншими словами, в такому разі громадське здоров'я сприймається не в якості різновиду поняття «здоров'я», а як однойменна сфера наукової та іншої діяльності, спрямованої на його забезпечення в міжнародних, загальнодержавних, регіональних та місцевих (на рівні окремих адміністративних одиниць території України) масштабах.

Такий підхід знайшов своє відображення в проекті Закону України «Про систему громадського здоров'я» (раніше він був розміщений на сайті Міністерства охорони здоров'я України з метою його громадського обговорення, але наразі його текст можна знайти, наприклад, на сайті спеціалізованого медичного інтернет-видання «Аптека.ua» (законопроект «Про систему громадського здоров'я», 2018)). У ч. 1 ст. 1 цього законопроекту громадське здоров'я визначається як сфера знань та організована діяльність суб'єктів у системі громадського здоров'я щодо зміцнення здоров'я, запобігання хворобам та збільшення тривалості життя. Це вказує на те, що третій напрямок розуміння громадського здоров'я набуває своєї практичної реалізації, прогресуючи від статусу наукових гіпотез і пропозицій до значення реальних та ймовірно дієвих офіційних правил, що слугує додатковим аргументом на користь застосування такого підходу до тлумачення досліджуваної категорії.

Викладене наштовхує нас на думку про те, що перший і третій напрямки розкриття поняття громадського здоров'я мають належні підстави та обґрунтування, а тому обидва заслуговують на те, щоб визнаватись істинними і правильними. Це, у свою чергу, підводить нас до висновку про можливість та доцільність вивчення громадського здоров'я в кількох площинах, як це має місце з іншими комплексними правовими категоріями. Наприклад, адміністративне, конституційне, цивільне та інше право ми можемо розглядати в площинах: певного об'єктивного і суб'єктивного права, галузі права, галузі науки, навчальної дисципліни. Так само і громадське здоров'я ми можемо охарактеризувати в кількох площинах: як здоров'я певної частини населення та об'єкт діяльності відповідних інституцій; як галузь науки; сферу практичної діяльності: публічного управління, надання послуг тощо; галузь (підгалузь) права (якщо є відносини, то є й право, яке їх регулює). Відповідно, вивчення громадського здоров'я в будь-якій названій площині буде правильним та обґрунтованим, доцільність чого зумовлюється метою і завданням дослідження.

4. Висновки

Таким чином, підсумуємо, що громадське здоров'я є складним і багатовимірним поняттям, розуміння сутності якого неможливо обмежити єдиною дефініцією. Проведене дослідження показало доцільність його вивчення в декількох площинах: як здоров'я певної частини населення та об'єкту діяльності відповідних інституцій; як галузі науки; як сфери практичної діяльності; як галузі (або підгалузі) права. Від мети дослідження залежатиме вибір тієї площини, в якій розглядатиметься громадське здоров'я, що впливатиме на визначення властивих йому ознак та формулювання на їх підставі його дефініції. Наприклад, із метою дослідження адміністративно-правового забезпечення діяльності публічної адміністрації у сфері охорони громадського здоров'я громадське здоров'я можна розглядати у вимірі сфери практичної (публічно-управлінської) діяльності, здійснюваної у сфері охорони здоров'я населення. Разом із тим отримані результати свідчать про необхідність активізації подальших наукових розробок у цій сфері, в тому числі за напрямками дослідження права громадського здоров'я, його системи і джерел, суб'єктів охорони громадського здоров'я, процедур публічно-управлінської діяльності, здійснюваної у сфері охорони здоров'я населення та ін.

Список використаних джерел:

1. Бойчук Ю.Д. Сучасні підходи до розуміння сутності здоров'я людини та суміжних з ним понять. Загальна теорія здоров'я та здоров'язбереження: колективна монографія / за заг. ред. Ю.Д. Бойчука. Харків: Рожко С.Г., 2017. С. 5–16.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з додатками і доповненнями) / уклад. і гол. ред. В.Т. Бусел. Київ; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
3. Головачова К.Г. Проблеми реалізації прав пацієнтів на медичну допомогу. Медичне право України: проблеми становлення та розвитку: матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції (19–20 квітня 2007 р.). Львів, 2007. С. 80–85.
4. Гревцова Р.Ю. Актуальні проблеми правового регулювання громадського здоров'я в Україні. Адміністративне право і процес. 2015. № 1(11). С. 195–208.
5. Гревцова Р.Ю. Медичне право України: тенденції і перспективи розвитку в умовах глобалізаційних та євроінтеграційних процесів. Право і громадянське суспільство. 2014. № 1. С. 192–202.
6. Жалінська І.В. Громадське здоров'я: методологія оцінювання та обґрунтування політики: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.07. Київ, 2011. 20 с.
7. Жара Г.І. Структура індивідуального здоров'я людини з позицій причинно-системного підходу. Загальна теорія здоров'я та здоров'язбереження: колективна монографія / за заг. ред. Ю.Д. Бойчука. Харків: Рожко С.Г., 2017. С. 26–33.
8. Здоровье – 2020: основы европейской политики и стратегия для XXI века: основы региональной политики Европейского регионального бюро Всемирной организации здравоохранения, утверждены на 62-й сессии (10–13 сентября 2012 г.). URL: http://www.euro.who.int/_data/assets/pdf_file/0017/215432/Health2020-Long-Rus.pdf (дата звернення: 05.08.2018).
9. Івашук Л.Ю. Сучасні концептуальні чинники інтегральної характеристики здоров'я особистості і суспільства. Загальна теорія здоров'я та здоров'язбереження: колективна монографія / за заг. ред. Ю.Д. Бойчука. Харків: Рожко С.Г., 2017. С. 33–40.
10. Клос Л.С., Назар Н.В. Соціальна робота у сфері громадського здоров'я (американський досвід). Педагогіка і психологія професійної освіти. 2016. № 4. С. 200–209.

11. Лещенко В.В., Радиш Я.Ф. Права людини на життя та охорону здоров'я – методологічна основа державного управління здравоохранною сферою: вступ до проблеми. Державне управління: теорія та практика. 2013. № 1. С. 104–113.
12. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19 листопада 1992 р. № 2801-ХІІ / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 1993. № 4. Ст. 19.
13. Петрюк С.Є. Здоровий спосіб життя: роль технологій збереження здоров'я. Загальна теорія здоров'я та здоров'язбереження: колективна монографія / за заг. ред. Ю.Д. Бойчука. Харків: Рожко С.Г., 2017. С. 326–333.
14. Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення: Закон України від 24 лютого 1994 р. № 4004-ХІІ / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 1994. № 27. Ст. 218.
15. Про систему громадського здоров'я: проект Закону України від 2018 р. / Верховна Рада України. URL: <https://www.apteka.ua/article/461268> (дата звернення: 05.08.2018).
16. Про схвалення Концепції розвитку системи громадського здоров'я: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2016 р. № 1002-р / Кабінет Міністрів України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1002-2016-%D1%80> (дата звернення: 05.08.2018).
17. Рингач Н.О. Громадське здоров'я як чинник національної безпеки: монографія. Київ: НАДУ, 2009. 296 с.
18. Семигіна Т.В. Здоров'я у сучасному науковому та політичному дискурсі. Гілея. 2011. Вип. 46. С. 639–645.
19. Семигіна Т.В. Політика охорони громадського здоров'я в Україні у контексті процесів глокалізації (політологічний аналіз): автореф. дис. ... докт. політ. наук: 23.00.02. Київ, 2013. 46 с.
20. Слабкий Г.О., Миронюк В.І., Качала Л.О. Система громадського здоров'я: бачення Всесвітньої організації охорони здоров'я. Основні оперативні функції громадського здоров'я та їх зміст. Україна. Здоров'я нації. 2017. № 3(44). С. 24–31.
21. Словник української мови: в 11 т. / за ред. І.К. Білодіда. Київ: Наукова думка, 1971. Т. 2: Г – Ж. 550 с.
22. Словник української мови: в 11 т. / за ред. І.К. Білодіда. Київ: Наукова думка, 1973. Т. 4: І – М. 840 с.
23. Словник української мови: в 11 т. / за ред. І.К. Білодіда. Київ: Наукова думка, 1974. Т. 5: Н – О. 840 с.
24. Словник української мови: в 11 т. / за ред. І.К. Білодіда. Київ: Наукова думка, 1976. Т. 7: Поїхати – Приробляти. 724 с.
25. Словник української мови: в 11 т. / за ред. І.К. Білодіда. Київ: Наукова думка, 1978. Т. 9: С. 918 с.
26. Статут (Конституція) Всесвітньої організації охорони здоров'я від 22 липня 1946 р. / Верховна Рада України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_599 (дата звернення: 05.08.2018).
27. Шутак І.Д. Юридична техніка: курс лекцій. Івано-Франківськ: Лабораторія академічних досліджень правового регулювання та юридичної техніки; Дрогобич: Коло, 2015. 228 с.
28. Шушпанов Д.Г. Трагування здоров'я населення: соціально-економічний контекст. Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє. 2014. Вип. 19. Ч. 1. С. 189–197.
29. Acheson D. Public health in England. The report of the committee of inquiry into the future development of the public health function (Command Paper). London: Stationery Office Books, 1988. 103 p.

30. Kemper S.C.-E.A. Winslow, who launched public health at Yale a century ago, still influential today. *Yale News*. 2015. URL: <https://news.yale.edu/2015/06/02/public-health-giant-c-ea-winslow-who-launched-public-health-yale-century-ago-still-influe> (дата звернення: 05.08.2018).

31. Lords Sitting. *Public Health in England*. HL. 1988. Vol. 496. P. 211–245. URL: <https://api.parliament.uk/historic-hansard/lords/1988/apr/27/public-health-in-england> (дата звернення: 05.08.2018).

References:

1. Boichuk, Yu.D. (2017). *Suchasni pidkhody do rozuminnia sutnosti zdorov'ia liudyny ta sumizhnykh z nym poniat [Modern approaches to understanding the essence of human health and related concepts]. Zahalna teoriia zdorovia ta zdoroviazberezhennia: kolektyvna monohrafiia [General theory of health and healthcare: a collective monograph]. Kharkiv: Rozhko S.H., pp. 5–16.*

2. Busel, V.T. (2005). *Velykyi tlumachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy (z dodatkami i dopovnenniamy) [Great explanatory dictionary of modern Ukrainian language (with annexes and additions)]. Kyiv; Irpin: VTF "Perun". [in Ukrainian].*

3. Holovachova, K.H. (2007). *Problemy realizatsii prav patsientiv na medychnu dopomohu [Problems of realization of patients' rights to medical care]. Medychne pravo Ukrainy: problemy stanovlennia ta rozvytku: materialy I Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii (19–20 kvitnia 2007 r.). Lviv, pp. 80–85.*

4. Hrevtsova, R.Yu. (2015). *Aktualni problemy pravovoho rehuliuвання hromadskoho zdorov'ia v Ukraini [Actual problems of legal regulation of public health in Ukraine]. Administratyvne pravo i protses, no. 1(11), pp. 195–208.*

5. Hrevtsova, R.Yu. (2014). *Medychne pravo Ukrainy: tendentsii i perspektyvy rozvytku v umovakh hlobalizatsiinykh ta yevrointehratsiinykh protsesiv [Medical Law of Ukraine: Trends and Prospects of Development in the Conditions of Globalization and European Integration Processes]. Pravo i hromadianske suspilstvo, no. 1, pp. 192–202.*

6. Zhalinska, I.V. (2011). *Hromadske zdorov'ia: metodolohiia otsiniuvannia ta obgruntuvannia polityky [Public health: methodology for evaluating and justifying policy] (PhD Thesis). Kyiv. [in Ukrainian].*

7. Zhara, H.I. (2017). *Struktura indyvidualnoho zdorov'ia liudyny z pozytsii prychno-systemnoho pidkhodu [Structure of individual human health from the point of view of the causal-system approach]. Zahalna teoriia zdorovia ta zdoroviazberezhennia: kolektyvna monohrafiia [General theory of health and healthcare: a collective monograph]. Kharkiv: Rozhko S.H., pp. 26–33.*

8. *Evropeiskoe regionalnoe biuro Vsemirnoi organizatsii zdravookhraneniia (2012). Zdorove – 2020: osnovy evropeiskoi polityki i strategiiia dlia XXI veka: osnovy regionalnoi polityki Evropeiskogo regionalnogo biuro Vsemirnoi organizatsii zdravookhraneniia. Retrieved from: http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0017/215432/Health2020-Long-Rus.pdf.*

9. Ivashchuk, L.Yu. (2017). *Suchasni kontseptualni chynnyky intehralnoi kharakterystyky zdorov'ia osobystosti i suspilstva [Contemporary conceptual factors of the integral characteristics of the health of the individual and society]. Zahalna teoriia zdorovia ta zdoroviazberezhennia: kolektyvna monohrafiia [General theory of health and healthcare: a collective monograph]. Kharkiv: Rozhko S.H., pp. 33–40.*

10. Klos, L.Ye., Nazar, N.V. (2016). *Sotsialna robota u sferi hromadskoho zdorovia (amerykanskyy dosvid) [Social work in the field of public health (American experience)]. Pedahohika i psykholohiia profesiinoi osvity, no. 4, pp. 200–209.*

11. Leshchenko, V.V., Radysh, Ya.F. (2013). Prava liudyny na zhyttia ta okhoronu zdorovia – metodolohichna osnova derzhavnoho upravlinnia zdorovookhoronnoiu sferoiu: vstup do problemy [Human rights to life and health – methodological basis of public administration in the field of health protection: introduction to the problem]. *Derzhavne upravlinnia: teoriia ta praktyka*, no. 1, pp. 104–113.
12. Verkhovna Rada of Ukraine (1993). *Osnovy zakonodavstva Ukrainy pro okhoronu zdorovia: Zakon Ukrainy* [Fundamentals of Ukrainian Health Law: The Law of Ukraine]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, no. 4, art. 19.
13. Petriuk, S.Ye. (2017). *Zdorovyi sposib zhytti: rol tekhnolohii zberezhenia zdorovia* [Healthy way of life: the role of health technologies]. *Zahalna teoriia zdorovia ta zdoroviazberezhenia: kolektyvna monohrafiia* [General theory of health and healthcare: a collective monograph]. Kharkiv: Rozhko S.H., pp. 326–333.
14. Verkhovna Rada of Ukraine (1994). *Pro zabezpechennia sanitarnoho ta epidemichnoho blahopoluchchia naseleennia: Zakon Ukrainy* [On ensuring sanitary and epidemiological well-being of the population: the Law of Ukraine]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, no. 27, art. 218.
15. Verkhovna Rada of Ukraine (2018). *Pro systemu hromadskoho zdorovia: proekt Zakonu Ukrainy* [About the Public Health System: Draft Law of Ukraine]. Retrieved from: <https://www.apteka.ua/article/461268>.
16. Cabinet of Ministers of Ukraine (2016). *Pro skhvalennia Kontseptsii rozvytku systemy hromadskoho zdorovia: Rozporiadzhennia* [On approval of the Concept for the development of the public health system: Order]. Retrieved from: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1002-2016-%D1%80>.
17. Rynhach, N.O. (2009). *Hromadske zdorovia yak chynnyk natsionalnoi bezpeky: monohrafiia* [Public health as a factor of national security: a monograph]. Kyiv: NADU. [in Ukrainian].
18. Semyhina, T.V. (2011). *Zdorovia u suchasnomu naukovomu ta politychnomu dyskursi* [Health in contemporary scientific and political discourse]. *Hileia*, iss. 46, pp. 639–645.
19. Semyhina, T.V. (2013). *Polityka okhorony hromadskoho zdorovia v Ukraini u konteksti protsesiv hlokalizatsii (politolohichniy analiz)* [Public health policy in Ukraine in the context of globalization processes (political analysis)] (the dissertation author's abstract of the doctor of political sciences). Kyiv. [in Ukrainian].
20. Slabkyi, H.O., Myroniuk, V.I., Kachala, L.O. (2017). *Systema hromadskoho zdorovia: bachennia Vsesvitnoi orhanizatsii okhorony zdorovia. Osnovni operatyvni funktsii hromadskoho zdorovia ta yikh zmist* [Public health system: vision of the World Health Organization. The main operational functions of public health and their content]. *Ukraina. Zdorovia natsii*, no. 3(44), pp. 24–31.
21. Bilodid, I.K. (1971). *Slovyk ukrainskoi movy: v 11 t.* [Dictionary of the Ukrainian language: in 11 vol.]. Vol. 2: H – Zh [G – J]. Kyiv: Naukova dumka. [in Ukrainian].
22. Bilodid, I.K. (1973). *Slovyk ukrainskoi movy: v 11 t.* [Dictionary of the Ukrainian language: in 11 vol.]. Vol. 4: I – M [I – M]. Kyiv: Naukova dumka. [in Ukrainian].
23. Bilodid, I.K. (1974). *Slovyk ukrainskoi movy: v 11 t.* [Dictionary of the Ukrainian language: in 11 vol.]. Vol. 5: N – O [N – O]. Kyiv: Naukova dumka. [in Ukrainian].
24. Bilodid, I.K. (1976). *Slovyk ukrainskoi movy: v 11 t.* [Dictionary of the Ukrainian language: in 11 vol.]. Vol. 7: Poikhaty – Pryrobliaty [Come on – Make it]. Kyiv: Naukova dumka. [in Ukrainian].
25. Bilodid, I.K. (1978). *Slovyk ukrainskoi movy: v 11 t.* [Dictionary of the Ukrainian language: in 11 vol.]. Vol. 9: S [S]. Kyiv: Naukova dumka. [in Ukrainian].

26. Verkhovna Rada of Ukraine (1946). Statut (Konstytutsiia) Vsesvitnoi orhanizatsii okhorony zdorovia [Statute (Constitution) of the World Health Organization]. Retrieved from: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_599.
27. Shutak, I.D. (2015). Yurydychna tekhnika: kurs lektsii [Legal technique: course of lectures]. Ivano-Frankivsk: Laboratoriia akademichnykh doslidzhen pravovoho rehuliuвання ta yurydychnoi tekhniky; Drohobych: Kolo. [in Ukrainian].
28. Shushpanov, D.H. (2014). Traktuvannia zdorovia naseleennia: sotsialno-ekonomichnyi kontekst [Interpretation of public health: socio-economic context]. *Ukrainska nauka: mynule, suchasne, maibutnie*, iss. 19, part 1, pp. 189–197.
29. Acheson, D. (1988). Public health in England. The report of the committee of inquiry into the future development of the public health function (Command Paper). London: Stationery Office Books. [in English].
30. Kemper, S.C.-E.A. (2015). Winslow, who launched public health at Yale a century ago, still influential today. *Yale News*. Retrieved from: <https://news.yale.edu/2015/06/02/public-health-giant-c-ea-winslow-who-launched-public-health-yale-century-ago-still-influe>.
31. Lords Sitting (1988). Public Health in England. *HL*, vol. 496, pp. 211–245. Retrieved from: <https://api.parliament.uk/historic-hansard/lords/1988/apr/27/public-health-in-england>.

ON THE ISSUE OF ESSENCE AND CONTENT OF THE CONCEPT OF “PUBLIC HEALTH”

Yelyzaveta Belei,

*Postgraduate Student at the Department of Administrative Law
of the Faculty of Law
of Taras Shevchenko National University of Kyiv*

The subject matter of the study in the article is the peculiarities of the interpretation of the concept of “public health” that follows from the analysis of the materials placed in monographs, abstracts of dissertations, scientific articles, theses of reports of conferences, dictionaries, documents of the World Health Organization, bills, laws of Ukraine, other acts of state authorities of Ukraine, etc. The object of the study is the relationships that stipulate the essence of the concept of “public health”.

The methodology of the research of the topic of the article consists of general and special methods of scientific cognition, including the main methods that are: analysis and synthesis, deduction and induction, logical and semantic, systemic and structural, comparative and legal, formal and legal, etc.

The objective of the study in the article is to define the concept of “public health”. A number of tasks have been set for its achievement, namely: to get acquainted with the concept of “individual health”; to consider the concept of “health of the population”; to establish the distinction between “health of the population” and “public health”; to offer the author’s vision of the ways to solve problems of understanding the category of “public health”.

The practical significance of the article lies in the fact that its author: improved understanding of the essence and content of the concept of “public health”; revealed the features of the interpretation of the concepts of “individual health” and “health of the population”; for the first time ever formulated five perspectives for the interpretation of the category of “health of the population” and suggested its (author’s) definition; for the first time ever distinguished the areas of understanding of the category of “public health” and developed the

approach to its correlation with the concept of “health of the population”; for the first time ever offered to distinguish several areas of understanding the concept of “public health”. In the conclusions the author of the article has summarized that public health is a complex and multidimensional concept, when the understanding of its essence can not be limited to a single definition.

The author has emphasized on the expediency to study public health in different areas, as in the case with other comprehensive legal categories, namely: as the health of a certain part of the population and the object of the activity of the relevant institutions; as a branch of science; as a sphere of practical activity; as a branch (or sub-branch) of the law. It has been stressed that the choice of the area, where public health is to be considered, influences on the definition of its characteristic features and the formulation of its definition and depends on the objective of the study. It has been offered to consider public health in the measurement of the sphere of practical (public and management) activity carried out in the field of health protection of the population; in cases of studying administrative and legal provision of public administration activities in the field of public health. The author has stated the necessity of activation of further scientific developments in the field of public health, including the areas of studying the right of public health, its system and sources, subjects of public health protection, procedures of public and managerial activity carried out in the field of health protection of the population.

Key words: health, individual health, health of the population, public health, definition of public health, concept of public health, understanding of public health.